

Parcs Naturals

de la Comunitat Valenciana

Foto: Pou del Moro

al MARGE

Butlletí Informatiu del Parc Natural de la Serra d'Irta

Pàgina:

02 **Gràcies a tots/es**
Aurora Quero de Lera

03 **Signa**
"Sota terra d'Irta"
Gustau Aguilera Arzo

05 **Manteniment i
Conservació**
Adequació de senyals i àrees
recreatives

Manteniment de camins i sendes

07 **Comunicació i
Divulgació**
La sequera ja és present
abans de l'estiu

Activitats de promoció,
interpretació i educació
ambiental

11 **Projectes**
Horts llavorers: "LLavors per
a la vida" i "Llimorat"

13 **Notícies**
Actualització del Catàleg d'arbres
monumentals i singulars

El boix d'Irta resisteix

Que fer si et trobes amb una tortuga
mediterrània

Solta de cavallets marins en la Reserva
Natural Marina d'Irta

16 **Patrimoni Natural**
El xop del Mas del Senyor

17 **+Informació**
Passatemps
i webs d'interés

Hola a tots i totes,

Aprofite aquest butlletí per a comunicar-vos que aquest mes de maig de 2023 finalitze el meu període laboral i inicié la jubilació.

Han sigut 7 anys de descobriments, il·lusions compartides, col·laboració, assoliments i treball en equip, en els quals he gaudit cuidant aquests preciós tros de naturalesa amb vistes a la mar Mediterrània.

Agraïsc l'interès i el compromís de totes les persones que m'han acompanyat en aquesta amorosa aventura d'exploració, conservació i recuperació de la nostra estimada Serra d'Irta.

Ella ara llueix orgullosa i ben cuidada i nosaltres ens sentim una mica millors.

Gràcies i fins sempre.

Aurora Quero de Lera

**Directora Conservadora
del Parc Natural
de la Serra d'Irta
i Reserva Natural
Marina d'Irta**

Signa

Gustau Aguilera Arzo
Arqueòleg
Diputació de Castelló

SOTA TERRA D'IRTA

Una de les coses bones dels que ens dediquem a l'estudi de la prehistòria és poder gaudir dels paratges naturals on sovint es troben els vestigis del passat, fora de zones urbanes o transformades per l'home modern. Coves, abrics i avencs, però també cims, platges i terrasses al costat dels rius o barrancs han estat llocs preferents de les societats prehistòriques per establir-se.

Si bé la mirada de l'arqueòleg se centra en un primer moment en els llocs concrets que presenten aquests indicis de la presència humana més antiga, toca de seguida obrir el focus al context del territori i l'espai natural per entendre la lògica de l'emplaçament. I en algunes ocasions ens ha tocat, afortunadament, veure els paisatges, les fortes pendents i la densa i exuberant vegetació d'alguns dels racons de la Serra d'Irta.

La primera excavació que vàrem fer dins de la Serra fou l'any 1998, en una cavitat perduda quasi a la part de dalt d'un vessant vertiginós, prop del cim de Campanilles. El nom de Diablets li anava al pèl. Recorde que fou una intervenció costosa de preparar, complexa de realitzar i físicament exigent de fer, però allà dalt vàrem trobar testimoni de la presència de l'home des de fa més de 12,000 anys. Milers d'anys després, fa ara uns 4800 anys també la van escollir per soterrar als seus difunts. No és qualsevol cosa, està clar que Irta era ben important per ells.

Posteriorment, he tingut ocasió d'anar treballant en diversos jaciments de la Serra. Fa pocs anys, a més, vam reiniciar les excavacions a Diablets, les quals continuen oferint rellevant informació sobre aquests grups humans que primer van gaudir de la Serra (que sapiguem). És un projecte de llarg termini i cal felicitar i agrair a totes les institucions implicades (Ajuntament, Diputació i Parc Natural) el seu suport. De segur que donarà més sorpreses.

En escriure aquestes línies em trobe de ple treballant amb la publicació dels resultats d'un altre jaciment excepcional que es troba a la Serra d'Irta, el de Santa Llúcia. Si com jo us quedeu embovats mirant l'espectacular vista des de la placeta de l'ermita, us convida a pensar que sota els vostres peus es troben les restes de gent que va viure allí des de fa 4000 anys. Aquests pobladors també ens han regalat troballes espectaculars, no tant ja pel seu valor com a objectes antics (que el tenen), sinó especialment per la informació clau que ens està oferint per entendre dos moments extraordinàriament importants del nostre passat, com són les primeres societats de l'edat del bronze i els primers moments de formació de l'edat del ferro. Sota terra d'Irta hem trobat proves, en les dues èpoques, que transcendeixen l'àmbit local i mostren com aquesta gent participava activament en les xarxes de comerç i intercanvi des de prou més al nord del riu Ebre fins al sud de la Península.

I tot açò, mentre ho excavàvem en aquells temperats mesos de juny... alçàvem la vista i gaudíem. No es pot demanar més.

Recentment, també hem tingut ocasió d'ajudar a estudiar uns testimonis inscrits sobre la roca de com els habitants de fa pocs segles «destil·laven» els recursos de la Serra, mai millor dit. L'obtenció de l'oli de ginebre, una activitat de pastors dura, meticulosa i costosa, que es desenvolupava ací i que no havia quedat en la memòria...

La Serra d'Irta és, per tant, tot allò que es veu, que és excepcional, però és també allò que no es veu, que no és menys important. I l'home ha estat ací des de fa milers d'anys, adaptat als seus condicionaments, aprofitant racionalment els seus recursos i gaudint dels seus paisatges.

Manteniment i Conservació

MANTENIMENT DE CAMINS I SENDES

Les sendes i camins de parc necessiten un manteniment habitual per part de la brigada. Alguns dels treballs que es realitzen són el desbrossament de vegetació, millora de l'estat del ferm, eliminació d'elements que dificulten el pas o creació d'estructures que augmenten la seguretat.

Dels treballs realitzats destaquen el condicionament de la senda del coll de la Palma, el del camí del corral de Denteta i el manteniment de la pista que puja fins a l'alt de la Bota. També la reparació d'un tram de la passarel·la de fusta de la ruta accessible del Pebret.

A més, de manera contínua la brigada del parc revisa l'estat dels senyals existents, i en cas necessari es reparen o es reemplacen. En aquest període han sigut diverses les que han hagut de ser reparades per actes vandàlics.

Manteniment i Conservació

ADEQUACIÓ D'ÀREES RECREATIVES

Abans de Pasqua, i de la major afluència de visitants al parc natural durant aquestes dates, es va realitzar el manteniment i condicionament de totes les àrees recreatives. Els treballs van consistir en desbrossaments de la vegetació, millora del mobiliari i manteniment de les tanques.

CONSERVACIÓ D' HÀBITATS

Una altra de les funcions de la brigada és col·laborar en la conservació de la Biodiversitat. Per a això han treballat en el manteniment d'una bassa d'aigua al voltant de torre Badum, i així afavorir a la fauna del parc.

També s'ha revisat i reposat en els casos necessaris la senyalització col·locada l'any passat per a la protecció de l'àguila cuabarrada, limitant l'accés a zones pròximes a les zones de nidificació i cria d'aquesta espècie protegida.

LA SEQUERA, JA ÉS PRESENT ABANS DE L'ESTIU?

Avui parlem de la sequera, problemàtica que fins ara quasi que ens havíem acostumat a sentir parlar d'ella quan arribava l'estiu i que era en aquest moment, quan ens preocupava i preniem consciència de les activitats quotidianes que igual podíem deixar de fer, per les possibles restriccions. Després una vegada passat l'estiu se'ns oblidava, perquè plovia i semblava que tot ja tornava a la "normalitat".

Però aquest any i des de ja fa uns quants mesos, mitjans de comunicació, a l'hora del café al bar, a la verduleria, en fi tot arreu en parlem d'aquest problema.

La diferència és que aquest any no ha plogut gens ni mica i la qüestió és que ens està afectant a tots i totes. Aquesta afecció no és tan sols en l'àmbit particular del consum d'aigua a les nostres vivendes, ni de reg als jardins dels nostres municipis, ni d'omplir piscines als xalets..., la sequera està afectant de manera global a tota Espanya, Europa, etc. I a més a més, amb l'acumulació d'anys de sequera que ja portem les conseqüències, si no comença a ploure, ja es preveuen a tots els nivells.

Donem una pinzellada sobre alguns dels efectes propers, i us convidem a la lectura d'alguns articles que s'han publicat i que ens obrin els ulls davant de les repercussions de la "no pluja". Encara que sembla que no ens afecten, sí que tenen unes conseqüències sobre la nostra supervivència. Perquè no ens podem oblidar que aquesta, està directament relacionada amb la supervivència de la resta de sistemes que conformen la nostra casa que és el planeta Terra.

Un primer exemple de quines conseqüències té la **sequera sobre el bosc mediterrani**, ens ho contem de manera senzilla en aquest article. [Article 1](#)

La **pol·linització de les flors**: la producció de mel perjudicada per la sequera, és un altre exemple que també ens parlem des del CREAM. [Article 1](#) // [Article 2](#)

L'agricultura i ramaderia seriosament afectades per la sequera, de manera resumida ens fan una visió global de les problemàtiques [Article 1](#)//[Article 2](#)

Hem necessitat que passen molts anys, per començar a ser aquest 2023 relativament conscients de tot el que comporta el que no plou. I és que el que ens expliquen ja és una realitat i haurem de començar aprendre a viure sobre aquesta nova situació.

Activitats de promoció, interpretació i educació ambiental

DÍA DE L'ARBRE

Dos dels projectes de conservació de flora que es desenvolupen al Parc Natural amb la col·laboració del CIEF (Centre d'Experimentació Forestal) i el Servei de Vida Silvestre i Xarxa Natura 2000 han sigut el motor de les dues accions del Dia de l'arbre 2023 que s'han realitzat al parc.

El dia 24 de gener els alumnes de l'IES Serra d'Irta que desenvolupen des de fa dos anys un projecte d'hort llavorer de una espècie de Limonium, van ser els participants en la plantació de 96 exemplars de *Limonium perplexum* en la mateixa zona costanera d'Alcossebre que ja es va realitzar la plantació l'any passat. El motiu per a repetir en la mateixa localització va ser, en paraules del Tècnic de flora de Castelló, el bon resultat en la supervivència dels exemplars que es van plantar l'any anterior.

Més endavant, el col·legi Alberto Selma al complet, des d'infantil fins a 6é de primària, van ser els 60 alumnes que van participar el dia 1 de febrer en la plantació de quasi un centenar d'exemplars de *Micromeria rodriguezii*. Amb el lema "Micromeria cerca casa" es van explicar als alumnes la importància de l'acció d'ajuda per a la seua conservació que estaven realitzant. Pel fet que aquesta espècie tan sols compta amb molt pocs exemplars en la CV i que a més es troben en el terme del seu mateix municipi.

Per part del CIEF se'ls va atorgar en mostra d'agraïment a tots dos centres educatius, un diploma en reconeixement a la seua labor per a la conservació de la flora.

Comunicació i Divulgació

ELS ESCOLARS AL PARC

Durant els primers 4 mesos de l'any el parc ha tingut un molt bon acolliment per part dels col·legis de nivell de primària del Programa d'Activitats d'Educació Ambiental que tenim desenvolupat. Han participat alumnes del nivell de 1r fins a 6é de primària i procedents de diferents municipis de la província de Castelló, així com de la mateixa capital. D'altra banda, des del parc també els hem fets participar de la campanya escolar per a la reducció de residus durant la seua visita al parc que porta com a lema "Amb l'esmorzar vaig donar no al plàstic", amb l'objectiu d'apostar per un esmorzar amb menys residus i més saludable.

PER UNA SERRA MÉS NETA...

Tots els anys des del parc natural es realitzen accions relatives al projecte de gestió dels residus al Parc "Per una serra més neta". La idea d'aquestes activitats, és posar en valor mitjançant les accions de recollida de residus abandonats al parc, l'èxit del projecte corroborant any rere any des del 2019 que estem quasi en el punt del residu zero. I aquest èxit es consolida gràcies als visitants i usuaris del parc que posant el seu granet d'arena depositen els seus fems en eixir del parc.

El mes de gener es van realitzar en col·laboració amb BIONORD i l'ajuntament de Peníscola accions amb els dos centres educatius del municipi. En les quals es van conjugar l'explicació del projecte, la recollida dels "pocs residus oblidats" que es van trobar al llarg de l'itinerari guiat i la posada en valor dels recursos naturals, culturals i històrics que alberga el parc.

Comunicació i Divulgació

DÍA MUNDIAL DE L'AIGUA

Per a celebrar el Dia Mundial de l'Aigua, vam fer una ruta interpretativa en la qual comprovarem la importància que aquest valuós recurs té i ha tingut al llarg de la història a la Serra d'Irta. Durant el recorregut vam veure aljubs al costat d'antigues construccions, la zona del Mas del Senyor i el bonic racó del Pou del Moro, i vam comprovar que, malgrat la sequera d'aquesta primavera, els aqüífers que nodreixen a la serra fan que l'aigua pugui continuar albergant molta vida.

DÍA DE LA DONA

La d'enguany ha sigut la quarta edició de la **Marxa senderista del Dia de la Dona**. Es tracta d'una activitat organitzada junt amb els ajuntaments d'Alcalà de Xivert i Santa Magdalena de Polpis, que ja està assentada i té gran acceptació entre les poblacions del parc natural i de l'entorn. En aquesta ocasió la ruta va començar a Alcalà, vam ascendir al seu imponent castell, i vam recórrer l'interior de la serra fins al coll de la Palma, des d'on es poden gaudir d'unes precioses vistes. Des d'allí continuem fins al castell de Polpis, per a després descendir cap a Santa Magdalena. Es tracta d'una ruta que sempre sorprèn pels seus bonics paisatges i per la varietat d'ambients pels quals discorre.

Projectes

Projecte "LLAVORS PER A LA VIDA"

Els alumnes encarregats de continuar durant aquest curs amb el projecte ens l'expliquen

Hola!

Som el grup del PAC i us anem a explicar com continua el treball amb el *Limonium irtaense* que tenim en el nostre hort.

Us recordem que a principis de curs vam començar recol·lectant les llavors de *Limonium* que van plantar els antics alumnes del PAC del curs passat, quan les llevem totes cridem al CIEF (Centre d'Investigació i Experimentació Forestal) perquè vingueren a recollir-les i portar-li-les a València per a analitzar-les.

Al gener vam tornar a rebre la visita del CIEF, aquesta vegada per a plantar més *Limonium* ací en l'institut amb nosaltres. Ens van ajudar a repoblar el nostre hort llavorer, ja que alguns exemplars estaven morts. Ara tenim un total de 55-60 *Limonium irtaense* aproximadament.

El curs passat del nostre hort es van recol·lectar unes 50.000 llavors de *Limonium irtaense*, així que tenim pensat anar a visitar el banc de germoplasma del Botànic de València on es troba una de les nostres tres reserves de llavors (les altres dues estan en el Servei de Vida Silvestre).

Ara el nostre treball consisteix a intentar llevar les males herbes amb molta cura perquè estan envoltant al *Limonium* i cal procurar no fer-li mal a la planta, ja que està en perill d'extinció i és molt valuosa.

Us continuarem comptant més en el següent exemplar.

Una salutació.

Projectes

Projecte "LLIMORAT"

L'IES Alfred Ayza de Peníscola participa en el projecte de conservació del *Limonium perplexum*

L'alumnat de 4t d'ESO PR4 hem estat cuidant de l'hort llavorer tot l'hivern. Algunes plantetes s'ens han mort però malgrat la sequera sembla que estan començant a florir amb l'arribada de la primavera.

Us anirem contant més pròximament!

Actualizació del Catàleg d'arbres monumentals i singulars

El Catàleg d'arbres monumentals i singulars de la Comunitat Valenciana ha sigut actualitzat recentment. En l'apartat d'arbres monumentals es poden trobar informació sobre els exemplars que, per les seues especials característiques com l'altura, el diàmetre del tronc i de la copa, o l'edat, mereixen aquesta consideració.

En el cas dels arbres o arbredes singulars, deuen la seua inscripció al seu paper destacat en l'àmbit local a causa de les seues característiques de tipus biològic, paisatgístic, històric, cultural o social.

Els exemplars del catàleg tenen una protecció específica, quedant limitats els aprofitaments o actuacions sobre ells, i realitzant-se un seguiment del seu estat i de les accions de conservació que puguen dur-se a terme.

Al parc natural hi ha un total de **7 arbres monumentals: 6 oliveres i 1 xop**, situats tots ells al voltant del Mas del Senyor.

Es pot consultar el llistat complet en la **RESOLUCIÓ de 23 de març de 2023, del director general de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental, per la qual s'actualitza el Catàleg d'arbres monumentals i singulars de la Comunitat Valenciana**, i també es pot comprovar la seua situació en una **capa específica del visor de l'Institut Cartogràfic Valencià**.

Per a més informació es pot consultar la web **<https://agroambient.gva.es/va/web/cief/arbres-monumentals-i-singulars>**

El boix d'Irta resisteix

Al parc natural hi ha una reduïda però important població de boix. Des de l'aparició fa uns anys d'una arna asiàtica (*Cydalima perspectalis*), les erugues de la qual devoren les fulles del boix ocasionant el seu afebliment i fins i tot la mort, s'ha estat fent seguiment del seu estat i aplicant tractaments a base de *Bacillus turlingensis* per a mantindre-la a ratlla.

Fa unes setmanes es va realitzar un nou tractament i després d'una revisió posterior no s'han trobat erugues ni rastres de la seua presència, i els exemplars de boix apareixen bastant sans i amb senyals d'haver-se recuperat d'atacs passats. És una bona notícia, ja que en altres zones pròximes l'afecció és molt alta, i sembla que de moment a Irta s'està controlant.

Notícies

Què fer si et trobes amb una tortuga mediterrània

Aprofitem que les temperatures ja acompanyen per a recordar-vos que la nostra amiga la **tortuga mediterrània** (*Testudo hermanni*) ja ha despertat de la seua letargia hivernal.

Això vol dir que podem tindre la possibilitat de trobar-nos-la quan caminem per les senderes del parc natural. I fins i tot ens pot ocórrer que ens la trobem en alguna zona urbanitzada pròxima al parc, com ja ha ocorregut en alguna ocasió.

En aquests casos les **recomanacions** són les següents:

- Deixa-la on estava, no te l'emportes. És una espècie en perill d'extinció.
- Fes una foto de prop i envia'ns un WhatsApp amb la foto i la localització al parc natural 679 196 398.

Agraïrem tu col·laboració!

Notícies

Solta de cavallets de mar en la Reserva Natural Marina d'Irta

Durant el mes de gener en la Reserva Natural Marina d'Irta va tindre lloc una jornada organitzada per la Fundació Oceanogràfic i Associació Ambiens, dins del projecte "**Seahorse Project**", en la que va col·laborar també el Centre de Busseig Barracuda d'Alcocebre i el Club de Busseig Mola Mola, així com el personal del Parc Natural i Reserva Natural Marina d'Irta.

Durant l'esdeveniment es va procedir al retorn al mar de 3 cavallets de mar (*Hippocampus guttulatus*) que van ser recuperats en les instal·lacions de l'Oceanogràfic gràcies a la inestimable col·laboració de pescadors del port de Peníscola, que els van obtenir com a captures accidentals (bycatch) en els seus arts de pesca artesanal. De la mateixa manera es van retornar alguns exemplars de gatvaires (*Scyliorhinus canícula*) recuperats també per pescadors de ports de la zona.

Si durant les teues immersions observes algun cavallet de mar notifica-ho a través del formulari que trobares en el següent enllaç (<https://asociacionambiens.org/seahorse-project>).

Els cavallets de mar són uns animals carismàtics, amb unes característiques biològiques molt peculiars. *Hippocampus hippocampus* i *Hippocampus guttulatus* són les dos principals espècies que podem trobar en aigües del mar Mediterrani. Estes espècies tenen principal preferència per zones amb *Posidonia oceanica* i fons d'arena. L'objectiu principal del projecte "Seahorse Project" és avaluar l'estat de conservació dels cavallets de mar a la Comunitat Valenciana aportant important informació sobre la seua distribució al llarg de tot el litoral llewantí.

Patrimoni natural

El xop del Mas del Senyor

Com ja hem comentat en la notícia sobre el Catàleg d'arbres monumentals i singulars de la Comunitat Valenciana, al parc natural hi ha 7 arbres monumentals: 6 oliveres i 1 xop del Canadà. És en aquest últim en el qual ens centrarem. El seu nom científic és *Populus x euramericana* (Dode) *Guinier*, i es tracta d'un exemplar híbrid de xop (*Populus nigra*) i xop americà (*populus deltoides*). Es tracta d'una espècie molt utilitzada en plantacions, i que s'ha anat assilvestrant en trobar zones propícies.

Està situat en l'àrea recreativa de Mas del Senyor i destaca pels seus **33,4 metres d'altura**, així com pels 2,72 de diàmetre del tronc i els 6,7 metres de copa. Aquest desenvolupament s'ha vist beneficiat pel bon sòl de la zona i de la humitat sempre present. Al costat d'ell creix un altre exemplar de la mateixa espècie, encara que de dimensions més reduïdes.

Es tracta d'un bon motiu per a fer una parada durant el recorregut d'alguna de les rutes senderistes o amb bicicleta que passen per allí.

Passatemps

Durant la primavera alguns ocells ens visiten i des del parc natural de la serra d'Irta et convidem a conèixer als tres mosqueters. Fes clic sobre la imatge i podràs gaudir d'un xicotet vídeo que te'ls presentarà.

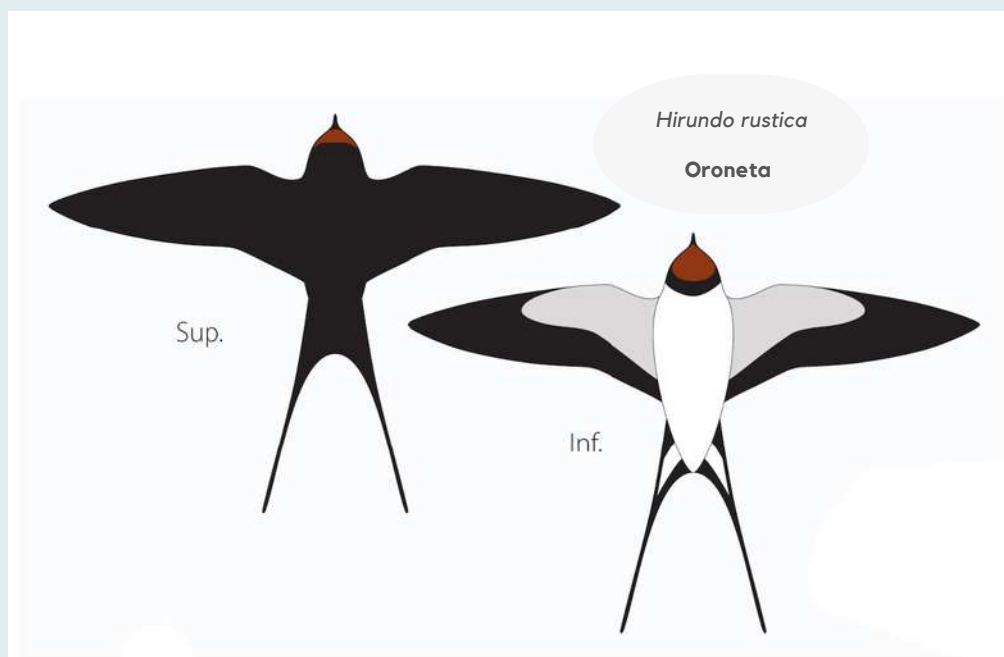
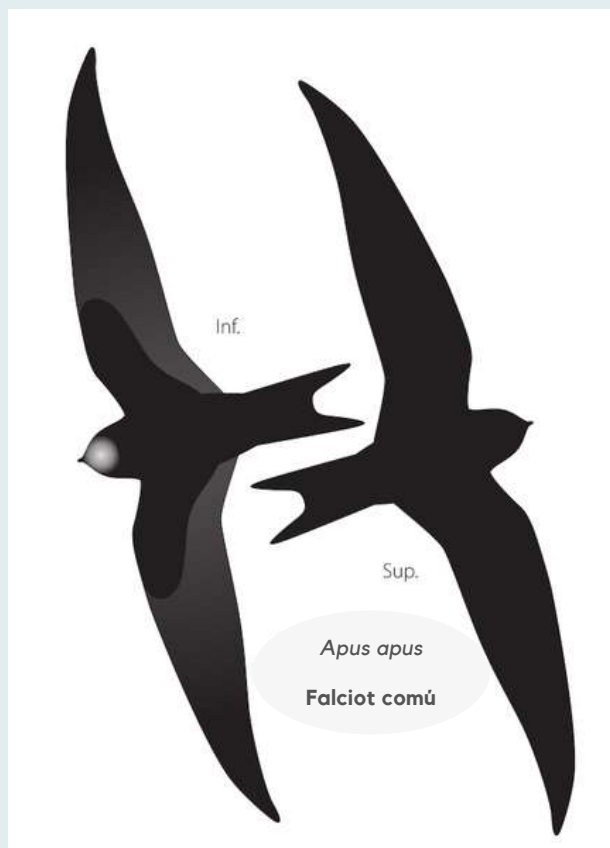
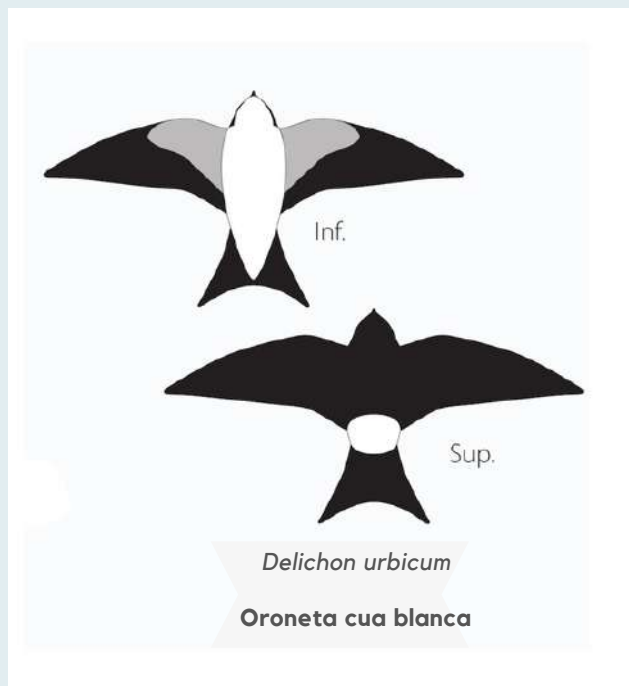

Si ja els coneixes i t'abellix veure'ls en qualsevol moment del dia a la teua habitació, et convidem a construir un mòbil com el que et mostra la foto.

Nosaltres en les següents pàgines et facilitem els materials perquè pugues retallar i pegar als tres mosqueters que volaran en el teu mòbil.

Passatemps

ELS TRES MOSQUITERS

+ Informació

+INFO de interés

"Beneficis que ens aporten els arbres a la ciutat"
Descobreix per què són tan importants en el nostre dia a dia

"Com actuar davant un pollet fora del niu"
Guia per a saber si és necessari ajudar-los i com fer-ho

Colaboracions

Recordeu que podeu fer-nos arribar les vostres col·laboracions, fotos, poesies, relats, etc. que heu creat a través del correu electrònic del parc: serra_irta@gva.es.

Esperem les vostres aportacions!

Recomanem la subscripció al llistat de distribució de les notícies de la nostra web. És la manera més ràpida d'informar-se de les activitats del Parc Natural per mitjà d'un correu automàtic en el moment de la publicació de cadascuna de les notícies.

[Subscriu-te ací](#)

Centre d'Interpretació del Parc Natural de la Serra d'Irta
CV 141 Km 1,5
12598 Peníscola (Castelló)

Telèfons: 679196398 / 964336791
Correu electrònic : serra_irta@gva.es
<http://parquesnaturales.gva.es/irta>

Redacció Equip tècnic del PN

